

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie z powództwa o zapłatę na skutek apelacji wniesionej przez powodów od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 4 października 2012 r.

Czy jest zgodny z przepisami prawa skład Sąd Rejonowy w S. wydający wyrok z dnia 04 października 2012 roku [...], w którym orzekł Sędzia przeniesiony w trybie art. 75 par. 3 w związku z art. 75 par. 2 pkt.1 u.s.p., w sytuacji, gdy decyzję o przeniesieniu podpisał Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości?

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 4 października 2012 roku Sąd Rejonowy S–C. w S. oddalił powództwo wniesione przez F. S. i M. R. przeciwko „U.” Towarzystwu Ubezpieczeń Spółce Akcyjnej w Ł. oraz orzekł o kosztach postępowania.

W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że powodowie nie podolali ciężarowi dowodowemu i nie wykazali, że naprawa uszkodzeń samochodu poszkodowanego powstałych w efekcie kolizji mającej miejsce w dniu 7 maja 2010 roku, wymagała okresu 15 dni, a w konsekwencji nie wykazali również, aby na pozwanej spółce ciążył obowiązek zapłacenia na ich rzecz odszkodowania za wynajęcie przez poszkodowanego pojazdu zastępczego przez taki właśnie czas.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli powodowie, zaskarżając go całości i zarzucając mu:

- 1) naruszenie prawa procesowego art. 130 § 1 k.p.c., poprzez jego niezastosowanie, które skutkowało naruszeniem art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie zgłoszonego przez powodów wniosku o przeprowadzenie dowodu z dokumentów

znajdujących się w aktach szkody i oddalenie wniosku od dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego, na naruszenie których pełnomocnik na rozprawie w dniu 4 października 2012 r. zgłosił zastrzeżenie w trybie art. 162 k.p.c.

- co z kolei spowodowało nierozpoznanie istoty sprawy w zakresie ustalenia rozległości uszkodzeń pojazdu poszkodowanego oraz czasu koniecznego do naprawy pojazdu uzasadniającego wynajęcie pojazdu zastępczego na okres 15 dni;

2) naruszenie art. 207 § 3 k.p.c. mającego wpływ na rozstrzygnięcie sprawy poprzez błędne uznanie, że wniosek powodów o zobowiązanie pozwanej do przedłożenia akt szkody - dowodu powołanego już w pozwie - stanowi powołanie nowych twierdzeń, dowodów i zarzutów podlegających oddaleniu w razie upływu zakreślanego przez Przewodniczącego terminu, mimo iż jest to wniosek służący przygotowaniu rozprawy w rozumieniu art. 187 § 2 pkt 3) k.p.c. złożony w celu uzupełnienia wniosku dowodowego zgłoszonego w pozwie

- co z kolei spowodowało nierozpoznanie istoty sprawy w zakresie ustalenia rozległości uszkodzeń pojazdu poszkodowanego oraz czasu koniecznego do naprawy pojazdu uzasadniającego wynajęcie pojazdu zastępczego na okres 15 dni;

3) naruszenie przepisu art. 232 zd.2 k.p.c. poprzez niezobowiązanie z urzędu pozwanej do dostarczenia na rozprawę akt szkody dotyczących zdarzenia, w którym został uszkodzony samochód Arkadiusza Zenkera pomimo, że istniało wysokie prawdopodobieństwo zasadności dochodzonego roszczenia, bowiem pozwana nie kwestionowała zasady swojej odpowiedzialności, a dodatkowo dokumenty znajdujące się w aktach szkody, powołane jako dowód przez powodów, zawierały w ocenie Sądu informacje dotyczące okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, co uzasadniało zadziałanie przez Sąd z urzędu bez naruszenia zasady kontradiktoryjności.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach postępowania odwoławczego.

Ewentualnie wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez

zasądzenie na rzecz powodów od pozwanej kwoty 2.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od 14 sierpnia 2010 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Rozpoznając apelację powodów od wyroku Sądu Rejonowego S–C. z dnia 4 października 2012 roku Sąd Odwoławczy doszedł do przekonania, iż w niniejszej sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, co uzasadnia przedstawienie go do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, w trybie art. 390 § 1 k.p.c.

Wątpliwość dotyczy wykładni art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (zwanej dalej u.s.p.) oraz art. 37 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (określanej dalej u.R.M) - w brzmieniu na dzień 1 stycznia 2009 r., a związane one są z tym, iż w składzie Sądu I instancji zasiadał sędzia Z. P., który decyzją Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2008 roku, podpisaną przez Podsekretarza Stanu [...] został, w związku z likwidacją z dniem 1 stycznia 2009 r. Sądu Rejonowego w S. przeniesiony do Sądu Rejonowego S-C. w S.

Otóż, Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie zniesienia Sądu Rejonowego w S., utworzenia Sądu Rejonowego S-C. w S. i Sądu Rejonowego S-P. w S. oraz zmiany rozporządzenia w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości (Dz. U. z dnia 31 marca 2008 r.) zniesiono w obszarze właściwości Sądu Okręgowego w S. - Sąd Rejonowy w S. (§ 1) i jednocześnie utworzono w to miejsce dwa sądy Sąd Rejonowy S-C. w S. oraz Sąd Rejonowy S-P. w S. (§ 2). Z aktem tym związane były decyzje Ministra Sprawiedliwości o przeniesieniu Sędziów Sądu Rejonowego w S. na miejsca służbowe w dwóch utworzonych w powyższym trybie Sądach. Żaden z sędziów znoszonego Sądu nie złożył wniosku o przeniesienie na inne miejsce służbowe. Żaden z aktów wyznaczenia nowego miejsca służbowego nie był sygnowany podpisem Ministra Sprawiedliwości, wszystkie podpisane zostały przez Podsekretarza Stanu [...].

Istotą sformułowanego w niniejszej sprawie pytania prawnego jest kwestia zastępstwa Ministra Sprawiedliwości przy podejmowaniu decyzji wydanej w

oparciu o art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 u.s.p. o przeniesieniu na inne miejsce służbowe. Decyzja taka może być wydawana bez konieczności zasięgnięcia zgody sędziego oraz wywiera ona trwałe skutki (w odróżnieniu od decyzji o delegowaniu sędziego podjętej w trybie art. 77 § 1 u.s.p.).

Nadto, zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów w razie nieobsadzenia stanowiska ministra lub jego czasowej niezdolności do wykonywania obowiązków, ministra zastępuje prezes Rady Ministrów lub inny wskazany przez Prezesa Rady Ministrów członek Rady Ministrów. Z kolei w myśl art. 37 ust. 1, 2 i 5 powyższej ustawy, minister wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarza i podsekretarza stanu oraz gabinetu politycznego ministra; zakres czynności sekretarza i podsekretarza stanu ustala właściwy minister, zawiadamiając o tym prezesa Rady Ministrów; ministra zastępuje sekretarz stanu w zakresie przez niego ustalonym lub podsekretarz stanu, jeżeli sekretarz stanu nie został powołany. Dodatkowo zwrócić należy uwagę na to, iż treści zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 2007 r. (Zarządzenie nr 226/07/DO) w sprawie ustalenia zakresu czynności członków kierownictwa ministerstwa sprawiedliwości nie wynika, by sekretarz czy któryś z podsekretarzy otrzymał upoważnienie do delegowania sędziów do pełnienia obowiązków w innym sądzie. Sekretarz stanu nie otrzymał upoważnienia do wykonywania tej kompetencji nawet pod nieobecność Ministra Sprawiedliwości.

Poważne wątpliwości interpretacyjne dotyczące wyżej wymienionych przepisów pojawiły się w chwili opublikowania uzasadnienia uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2013 r. (III CZP 46/13), gdzie wyrażono pogląd, iż decyzja o przeniesieniu na inne miejsce służbowe podjęta przez inną osobę, także „z upoważnienia” Ministra Sprawiedliwości, jest wadliwa (bezprawna), a sędzia, którego ona dotyczy, nie może wykonywać władzy jurysdykcyjnej w sądzie (na obszarze jurysdykcyjnym), do którego został „przeniesiony”. Skład orzekający z jego udziałem jest zatem sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. U podstaw takiego wniosku legł pogląd, iż przewidziane w art. 75 § 3 u.s.p. uprawnienie Ministra Sprawiedliwości nie należy do zakresu władzy wykonawczej i nie jest decyzją administracyjną, nie mają więc do niego zastosowania art. 37 ust. 1 i ust. 5 u.R.M., ani przepisy ustawy o działach administracji rządowej, gdyż dotyczą tylko działań

ministrów jako organu administracji publicznej w sprawowaniu władzy wykonawczej. Nie mogą mieć zatem zastosowania do omawianej kompetencji Ministra Sprawiedliwości, należącej ściśle do zakresu władzy sądowniczej; w takich przypadkach Minister Sprawiedliwości działa nie jako organ administracji publicznej, lecz występuje w roli organu władzy publicznej, w której – zgodnie z art. 36 u.R.M. – zastąpić go może jedynie Prezes Rady Ministrów lub inny wskazany przez niego członek Rady Ministrów i tylko wtedy, gdy stanowisko Ministra Sprawiedliwości nie zostało obsadzone lub w razie czasowej niezdolności Ministra do wykonywania obowiązków.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego oprócz wyżej wskazanej uchwały nie zajmowało się analizą charakteru uprawnień Ministra Sprawiedliwości w aspekcie decyzji wydanej w oparciu o art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 u.s.p. o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe (za wyjątkiem wyroku wydanego w sprawie o sygn. akt III KK 280/13, o czym poniżej). Uchwał Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007 r. (III CZP 81/07) oraz pełnego składu SN z dnia 14 listopada 2007 r. (BSA - 4110-5/07) dotyczyły analizy uprawnień Ministra Sprawiedliwości do delegowania sędziego do pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie w oparciu o art. 77 § 1 u.s.p. Ostatecznie w przytoczonej uchwale pełnego składu SN wyrażono pogląd, iż takie uprawnienie może być wykonywane przez sekretarza stanu lub podsekretarza stanu w zastępstwie (art. 37 ust. 1 u.R.M.) albo z upoważnienia ministra sprawiedliwości (art. 37 ust. 5 u.R.M.). U podstaw takiego poglądu legło przekonanie, iż czasowe wskazanie sędziemu innego miejsca służbowego (delegacja) i to za jego zgodą, nie może nasuwać zastrzeżenia z punktu widzenia konstytucyjnej zasady prawa obywatela do sądu właściwego, niezależnego, bezstronnego, niezawisłego (art. 45 ust. 1 Konstytucji), gdyż „zmiana statusu sędziego (delegowanie do innego sądu) nie jest w istocie skutkiem rozstrzygającego stanowiska Ministra Sprawiedliwości, lecz ...wynika ze swobodnej decyzji sędziego”. W uchwale tej podkreślono również, iż działający na podstawie art. 37 ust. 1 u.R.M. minister wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarza bądź podsekretarza stanu, którzy nie dysponują żadnym zakresem swobody w podejmowaniu decyzji, według zasady biurowości i monokratyzmu naczelnego organu administracji rządowej, albo też na podstawie art. 37 ust. 5 u.R.M. może upoważnić te osoby do podejmowania decyzji kadrowych

określonych w u.s.p. Warte przytoczenia jest i to, iż Sąd Najwyższy w pełnym składzie nie potraktował decyzji w przedmiocie delegacji, jako decyzji w rozumieniu prawa administracyjnego z tego względu, iż kreatorem zmiany miejsca służbowego był sam sędzia.

Odmienność instytucji delegowania sędziego za jego zgodą od instytucji przeniesienia na inne miejsce służbowe rodzi wątpliwości co do związania innych składów Sądu Najwyższego uchwałą pełnego składu Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2007 r. Uchwała ta, mająca zgodnie z art. 61 § 6 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) moc zasady prawnej nakazuje uznać, że jedynie zagadnienie prawne dotyczące delegowania sędziego za jego zgodą zostało w judykaturze tego Sądu wyjaśnione.

Niewątpliwie więc istnieje łącznik między instytucją delegowania sędziego a instytucją przeniesienia na inne miejsce służbowe. Takim łącznikiem będzie norma kompetencyjna wynikająca z treści art. 37 ust. 1 i 5 u.R.M, a mająca pozwolić Ministrowi Sprawiedliwości, w ocenie SN zawartej w uchwale pełnego składu z dnia 14 listopada 2007 r. na posługiwanie się osobami pełniącymi funkcje sekretarza bądź podsekretarza stanu do podpisywania decyzji o delegowaniu sędziego za jego zgodą, bądź też nie mająca z przyczyn konstytucyjnych zastosowania do przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe, w myśl poglądu SN w treści uzasadnienia uchwały z dnia 17 lipca 2013 r.

Rozbieżne poglądy prawne na tą kwestię zawierały nie tylko przytoczone uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 14 listopada 2007 r. (BSA - 4110-5/07) i 17 lipca 2013 r. (III CZP 46/13), ale również uzasadnienie wyroku z dnia 15 października 2013 r., gdzie Sąd Najwyższy w sprawie III KK 280/13 uznał, iż to, że w składzie orzekającym zasiadał sędzia, którego decyzji o przeniesieniu do innego sądu nie podpisał osobiście minister sprawiedliwości, nie stanowi podstawy uchylenia wyroku (za SIP LEX nr 1375119). Sposób sformułowania tezy wskazuje wprost na zaistnienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżności w kwestii poglądów co do charakteru uprawnień Ministra Sprawiedliwości do podejmowania decyzji wydanej w oparciu o art. 75 § 3 w związku z art. 75 § 2 pkt 1 u.s.p. o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe.

Za przyjęciem poglądu wyrażonego w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2013 r. w sprawie III KK 280/13 oraz pośrednio również w

uzasadnieniu uchwały pełnego składu SN z dnia 14 listopada 2007 r. (BSA - 4110-5/07) przemawia:

- literalne brzmienie art. 37 ust. 1 i 5 u. R.M. („Minister wykonuje swoje zadania przy pomocy sekretarza i podsekretarzy stanu, gabinetu politycznego ministra oraz dyrektora generalnego urzędu” oraz „Ministra zastępuje sekretarz stanu w zakresie przez niego ustalonym lub podsekretarz stanu, jeżeli sekretarz stanu nie został powołany”),
- istnienie szeregu norm prawnych upoważniających sekretarza czy podsekretarzy stanu do reprezentowania nie tylko poszczególnych ministrów, lecz i całego rządu, np. art. 9 ust. 3 pkt 1 i 2 u.R.M., który umożliwia udzielenie umocowanie sekretarzowi stanu lub podsekretarzowi stanu w danym ministerstwie do reprezentowania Rządu przed Sejmem, Senatem, czy Trybunałem Konstytucyjnym (Mik Beata „Prokuratura i Prawo”nr 2008.6.164, Glosa do uchwały SN z dnia 14 listopada 2007 r., BSA-4110-5/07),
- argument natury pragmatycznej: podzielenie poglądów orzecznich wyrażonych w uchwale z dnia 17 lipca 2013 r. uczyni koniecznym badanie z urzędu kwestii właściwego składu sądów w poszczególnych sprawach, co może prowadzić do zakwestionowania większości orzeczeń wydawanych od 1 stycznia 2009 r. przez Sąd Rejonowy S-C. w S. oraz Sąd Rejonowy S-P. w S. w powodu ich wydania przez składy sprzeczne z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c.

Z kolej pogląd przeciwny wyrażony w uchwale z dnia 17 lipca 2013 r. znajduje silne zakotwiczenie w argumentach natury konstytucyjnej sprowadzających się do przyjęcia, że:

- przewidziane w art. 75 § 3 u.s.p. uprawnienie Ministra Sprawiedliwości nie należy do zakresu władzy wykonawczej i nie jest decyzją administracyjną, nie mają więc do niego zastosowania art. 37 ust. 1 i ust. 5 u.R.M. ani przepisy ustawy o działach administracji rządowej, gdyż dotyczą tylko działań ministrów jako organu administracji publicznej w sprawowaniu władzy wykonawczej. Na mocy art. 55 § 3, art. 75 i 84 § 3 u.s.p., powiązanych z art. 180 ust. 2 Konstytucji, miejscem służbowym sędziego jest konkretny sąd, w którym sędzia może sprawować władzę sądowniczą.

Miejsce służbowe wytycza zakres tej władzy, tj. obszar działania sędziego oraz rodzaj spraw, które rozstrzyga na podstawie przepisów o właściwości rzeczowej. Co może prowadzić do wniosku, że miejsce służbowe jest istotnym elementem władzy sądowniczej i jego określenie nie mieści się w dziedzinie władzy wykonawczej (zdanie odrębne sędziego Stanisława Dąbrowskiego (BSA - 4110-5/07),

- powyższa okoliczność nakazywała by ścisłą wykładnię art. 75 u.s.p., przyznającego Ministrowi Sprawiedliwości uprawnienie do przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe, jako stanowiącego odstępstwo od konstytucyjnej zasady trójpodziału władzy. Treść tego przepisu ani innych przepisów ustawy nie daje podstaw do przyjmowania, że przysługujące Ministrowi Sprawiedliwości uprawnienie do delegowania sędziego do pełnienia obowiązków w innym sądzie może być przenoszone w jakikolwiek sposób na inne osoby. W tym kontekście wydawać się może anachronicznym do podstawowych zasad konstytucyjnych wynikających z treści np. art. 2 Konstytucji RP, iż „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej”, stwierdzenie, iż u podstaw decyzji o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe może tkwić ustne polecenie ministra sprawiedliwości kierowane do sekretarza czy podsekretarza stanu w trybie art. 37 ust. 1 u.R.M. (uzasadnienie uchwały pełnego składu SN z dnia 14 listopada 2007 r.)

Powyższe kwestie nie zostały dostatecznie wyjaśnione ani w orzecznictwie sądów powszechnych, czy Sądu Najwyższego ani w doktrynie, a budzą one poważne wątpliwości interpretacyjne sięgające fundamentów, na których opiera się wymiar sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej, zwłaszcza ze względu na doniosłość skutków w sferze praw i obowiązków uczestników postępowań sądowych, i z tych względów – na podstawie art. 390 § 1 kpc – należało przedstawić Sądowi Najwyższemu pytanie prawne jak w sentencji postanowienia.